

5-MAVZU: YOSHLAR YETAKCHISINING MAHALLALARDA YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLARNING BARVAQT OLDINI OLISH BO'YICHA FAOLIYATI

Reja:

5.1. Mahalla yoshlar yetakchisi huquqiy maqomi va vazifalari.

5.2. Yoshlar yetakchisi tomonidan ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish tartibi.

5.1. Mahalla yoshlar yetakchisi huquqiy maqomi va vazifalari

Islohotlarimizning ostonasi bo'lgan har bir mahallaga Yangi O'zbekiston nafasini olib kirish, eng avvalo, "mahalla yettiligi"ning yagona jamoa bo'lib ishlashiga bevosita bog'liq
Shavkat Mirziyoyev

Yoshlar muammosini o'rganish insoniyat tarixining barcha davrlarida dolzarb ahamiyat kasb etgan. Chunonchi, bundan uch yarim ming yil ilgari yashab o'tgan Misr fir'avni qabrtoshi ustiga *"Yoshlarimiz o'jar va qaysar, keksalarning aytganini nazar-pisandga olmaydi, ajdodlar qadriyatlarini inkor etadi"* degan so'zlarning bitib qo'yilgani ham yoshlar masalasi bashariyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida muhim masala bo'lib kelganligini tasdiqlaydi.

So'nggi yillarda yangi O'zbekistonda yoshlar masalasiga har qachongidanda muhimroq e'tibor qaratilib, davlat siyosatining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'biri bilan aytganda *"...bugungi kunda maktab, kollej, texnikum va oliygohlarda bilim olayotgan, o'z shaxsiy ishini ochib, tadbirkorlik bilan shug'ullanayotgan, Qurolli Kuchlarimiz saflarida yigitlik burchini sharaf bilan ado etayotgan, ishlab chiqarish, qurilish, ilm-fan, ta'lim, tibbiyot, madaniyat, adabiyot va san'at, sport sohalariga, zamonaviy IT-texnologiyalari yo'nalishlariga dadil kirib borayotgan, katta orzu-umidlar bilan yashayotgan 18 milliondan ziyod o'g'il-qizlarimiz – bizning bebaho boyligimiz, oltin zaxiramizdir"*.

O'tgan qisqa davrda aynan yoshlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida 100 dan ortiq qonun hujjatlari qabul qilinib, ayniqsa, yangilangan Konstitutsiyamizda yosh avlodning huquq va manfaatlari aniq moddalar bilan muhrlab qo'yilgani, hech shubhasiz, bu boradagi huquqiy bazani yanada kengaytirish, amaliy ishlarni yangi bosqichga ko'tarish imkonini bermoqda.

Yoshlar bilan ishlashning yangicha boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, ular bilan ishlashning vertikal tizimini yaratish, yoshlar muammolarini bevosita mahallalarda hal etish, ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarning samaradorligini yanada oshirish maqsadida respublikaning har bir shaharcha, qishloq, ovul, shuningdek, shaharlar, shaharchalar, qishloqlar hamda ovullardagi har bir mahallada yoshlar yetakchisi lavozimi joriy etildi.

Ushbu vazifaga tashkilotchilik qobiliyatiga ega, tashabbuskor yigit-qizlar tanlab olinib, mahallada bu tizim orqali yoshlarga **100 dan ortiq** imkoniyatlar yaratildi.

Yoshlar yetakchilarining jinoyat qilishga moyilligi bor og'ir ahvoldagi aholi bilan "ijtimoiy profilaktika" tamoyili asosida ishlash bo'yicha vazifa va vakolatlari **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 19 yanvardagi PQ-92-son "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"**gi Qarorida belgilab qo'yilgan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 3 yanvardagi **"2025 yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"**gi PQ-1-son qarori qabul qilinib, unga muvofiq, 2025 yilda **"har bir mahallada huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish"** ustuvor vazifa etib belgilandi.

Mahallalarda **yoshlar, ayollar va ishsizlar** tomonidan, shuningdek, **oila-turmush munosabatlari doirasida** sodir etiladigan jinoyatlarning oldini olishda "mahalla yettiligi" har bir vakilining **aniq, mas'uliyatini belgilash**, yoshlar, ayollar va ishsizlar tomonidan, shuningdek, oila-turmush munosabatlari toifasidagi huquqbuzarliklar profilaktikasiga

yangicha ish uslublarini tatbiq qilish, aholining huquqiy ongi, ijtimoiy faolligi va fuqarolik mas'uliyatini oshirish, jinoyat sodir etilishiga sabab bo'lishi mumkin bo'lgan ijtimoiy muammolarni hal etishga **jamoatchilik vakillari, nuroniylar va mahalla faollarini keng jalb etib borish** kabi vazifalar belgilab berildi.

Shuningdek, mamlakatimizda voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarlik profilaktikasini amalga oshirishga davlat siyosati darajasida qaralib, zaruriy tashkiliy-amaliy choralar ko'rilmoqda. O'zbekiston Respublikasining 2014 yil 14 maydagi O'zRPQ-371-son "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 29 noyabrdagi PF-27-son "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 5 fevraldagi "Voyaga yetmaganlar o'rtasida qonunbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ–55-son qarorlarida yoshlar bilan psixologik, tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishning muhim huquqiy asosi yaratilgan bo'lib, amaliy tadbirlarni tashkil etishga xizmat qilib kelmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023 yil 30 martdagi "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to'g'risidagi qo'shma Qarori asosida tasdiqlangan "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish yuzasidan chora-tadbirlarni amalga oshirish tartibi bo'yicha yo'riqnomada mustahkamlangan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ayrim qarorlariga mahallalarda jinoyatchilikning barvaqt oldini olish tizimi natijadorligini yanada oshirishga qaratilgan o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi PQ–253-son Qarori bilan tasdiqlangan "Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish

bo'yicha manzilli choralar konsepsiyasi" yoshlar yetakchisining faoliyati muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Bir so'z bilan aytganda mazkur qo'llanma mahalla yoshlar yetakchisi faoliyati, xususan yetakchining huquqbuzarlikka moyil yoshlar bilan amalga oshiradigan faoliyati mexanizmlariga bag'ishlangan.

**Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish
bo'yicha manzilli choralar
KONSEPSIYASI**

**Mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish manzilli profilaktik
tadbirlar tamoyillari**

Yoshlar yetakchisining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- “Yoshlar balansi”ni shakllantirish, yoshlar to‘g‘risidagi zarur ma’lumotlarni “Yoshlar daftari” va “Yoshlar portal” elektron platformalariga kiritib borish, ular bilan samarali ish tashkil qilish;

- mahallalarda yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, milliy xalq o‘yinlari va sport turlarini yoshlar orasida ommalashtirish, Besh muhim tashabbus loyihalari, yoshlar festivallari va boshqa madaniy-ma’rifiy tadbirlarni amalga oshirish;

- yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, iqtidori, iste’dodi va tashabbuslarini rag‘batlantirish hamda hayotda o‘z o‘rnini topishlariga ko‘maklashish;

- yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda ularning intellektual jihatdan kamol topishini va ma’naviy rivojlanishini ta’minlash;

- huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo‘lgan yoshlar bilan tizimli ishlash, jazoni ijro etish muassasalaridan ozod qilingan, ixtisoslashtirilgan o‘quv-tarbiya muassasalaridan qaytib kelgan yoshlarning ijtimoiy-pedagogik rehabilitatsiya qilinishi va moslashuviga ko‘maklashish.

Yetakchilar o‘ziga biriktirilgan mahallalarda faoliyatini quyidagi asosiy yo‘nalishlarda amalga oshiradi:

madaniyat va san'atni targ'ib qilish borasida — “San’at g’unchalari” ko‘rik tanlovi, maqom, baxshichilik va estrada bo‘yicha “Yoshlar ovozi”, “Yosh musavvirlar” tanlovlari hamda “Kamalak yulduzlari” bolalar ijodiyot festivalini o‘tkazadi, shuningdek, yoshlar va bolalar teatr iamoalarini tashkil etadi:

sog‘lom turmush tarzi va sportni ommalashtirish borasida — mini-futbol, voleybol, basketbol, stol tennisi, velosport, yugurish, shaxmat, shashka, badminton, kamondan otish bo‘yicha musobaqalarni tashkil etadi, salomatlik uchun 5 000 qadam yurish marafoni hamda “Yosh ekoloq” aksivasini o‘tkazadi:

axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishni tashkil qilish borasida — “Bir million dasturchi”, “Dasturlashga birinchi qadam” loyihalarini amalga oshiradi, kibersport chempionati va “Axborot texnologiyalari bilimdoni” tanlovini o‘tkazadi;

ma'naviyat va kitobxonlikni targ'ib qilish borasida — “Zakovat” musobaqasi, “Quvnoqlar va zukkolar”, “Zukko kitobxon”, “Yosh kitobxon”, “Yosh kitobxon oila”, “Xorijiy tillar bilimdoni” va “Yosh poliglot” tanlovlari hamda “Munozara” intellektual va milliy xalq o‘yinlarini tashkil etadi;

vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va huquqiy savodxonlikni oshirish borasida — “Yosh chegarachi”, “Yosh qutqaruvchi”, “Quvnoq startlar”, “Temurbeklar”, “To‘maris malikalari”, “Shunqorlar”, “Yosh huquqshunos”, “Yosh saylovchi”, “Yosh deputat” tanlovlari hamda “Men ham askar bo‘laman” aksiyalari va harbiy qismlarga sayohatlarni tashkil etadi:

tadbirkorlik g‘oyalarini qo‘llab-quvvatlash borasida — “O‘zbekiston uchun 100 g‘oya” va “Mahallaning ishbilarmon tadbirkori” tanlovlari, “Biznesga birinchi qadam” grant loyihasi hamda muvaffaqiyatga erishgan tadbirkorlar bilan uchrashuvlarni tashkil etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 19-yanvardagi “Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-92 Qarori asosida yurtimizdagi har bir shaharcha, qishloq, ovulda, shuningdek, shaharlar, shaharchalar,

qishloqlar hamda ovullardagi har bir mahallada yoshlar yetakchisi lavozimi joriy etildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori asosida har chorakda mahallada yoshlar siyosatini samarali amalga oshirishda yuqori natijadorlikka erishayotgan mamlakat bo‘yicha **eng ilg‘or 100 nafar Yetakchilar** bir oylik ish haqiga teng miqdorda bir martalik pul mukofoti bilan taqdirlanadi.

Shuningdek, faoliyatini samarali tashkil etayotgan, o‘zining shaxsiy fazilatlari bilan yoshlarga namuna bo‘layotgan va ularga yetakchilik qilayotgan Yetakchilar **“Yangi O‘zbekiston islohotchisi” ko‘krak nishoni bilan taqdirlanadi.**

Yoshlar yetakchisi **yoshlarning tadbirkorlik g‘oyalarini amalga oshirish, ular faoliyatiga kredit, subsidiya va boshqa yordam choralari**ni jalb qilish bo‘yicha mahallada tadbirkorlikni

bandligini

qisqartirish

hamkorlik

rivojlantirish, aholi ta‘minlash va kambag‘allikni masalalari bo‘yicha **hokim yordamchisi bilan qiladi;**

Yetakchi yuqorida ko‘rsatiladigan yordam turlarini berishni ko‘zda tutilgan har bir murojaatning samaradorligi va maqsadga muvofiqligini chuqur o‘rgangan holda ularni berish uchun mas‘ul idora va tashkilotlarga o‘z tavsiyasini taqdim etadi;

Yetakchi beriladigan tavsiyalarning asosliligi, haqqoniyligi va adolatliligi uchun mas‘ul hisoblanadi.

Yoshlar ishlari agentligi direktorining **2022-yil 1-martdagi “Mahalladagi yoshlar yetakchisining namunaviy lavozim yo‘riqnomasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi buyrug‘i** asosida mahalla yoshlar yetakchisining **huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo‘lgan yoshlar bilan tizimli ishlash, jazoni ijro etish muassasalaridan ozod**

qilingan, ixtisoslashtirilgan o'quv-tarbiya muassasalaridan qaytib kelgan yoshlarning ijtimoiy-pedagogik rehabilitatsiya qilinishi va moslashuviga ko'maklashishga doir vazifalarni bajaradi hamda Yoshlarni huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan choralarni ko'radi. Shuningdek,

5.2. Yoshlar yetakchisi tomonidan ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish tartibi

So'nggi yillarda mamlakatimizda mahallaning aholi va davlat organlari o'rtasida ishonchli "ko'prik" bo'lishini ta'minlash,

xalqimizning tinch va osoyishta hayot kechirishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, **“Obod va xavfsiz mahalla”** tamoyili asosida har bir mahallada muammolarni joyida aniqlab, kompleks yondashuv asosida hal etish mexanizmlarini joriy etish zarurati mavjud. Ushbu muammoni samarali ravishda ham etish maqsadida, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 1-dekabrdagi **“Jamoat tartibini saqlash, jamoat xavfsizligini ta’minlash va huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi Hukumat qarorlarini tizimlashtirish to‘g‘risida”**gi

№754-son qarori tasdiqlandi.

Unga ko‘ra:

ijtimoiy profilaktika tadbirlari – huquqbuzarlik sodir etish yoki undan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslarga huquqiy, ijtimoiy, psixologik, tibbiy, pedagogik va boshqa turdagi yordamlar ko‘rsatishda amalga oshiriladigan tadbirlar majmui;

ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlar – mahalla raisi, hokim yordamchisi, profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, ijtimoiy xodim va soliq inspektori;

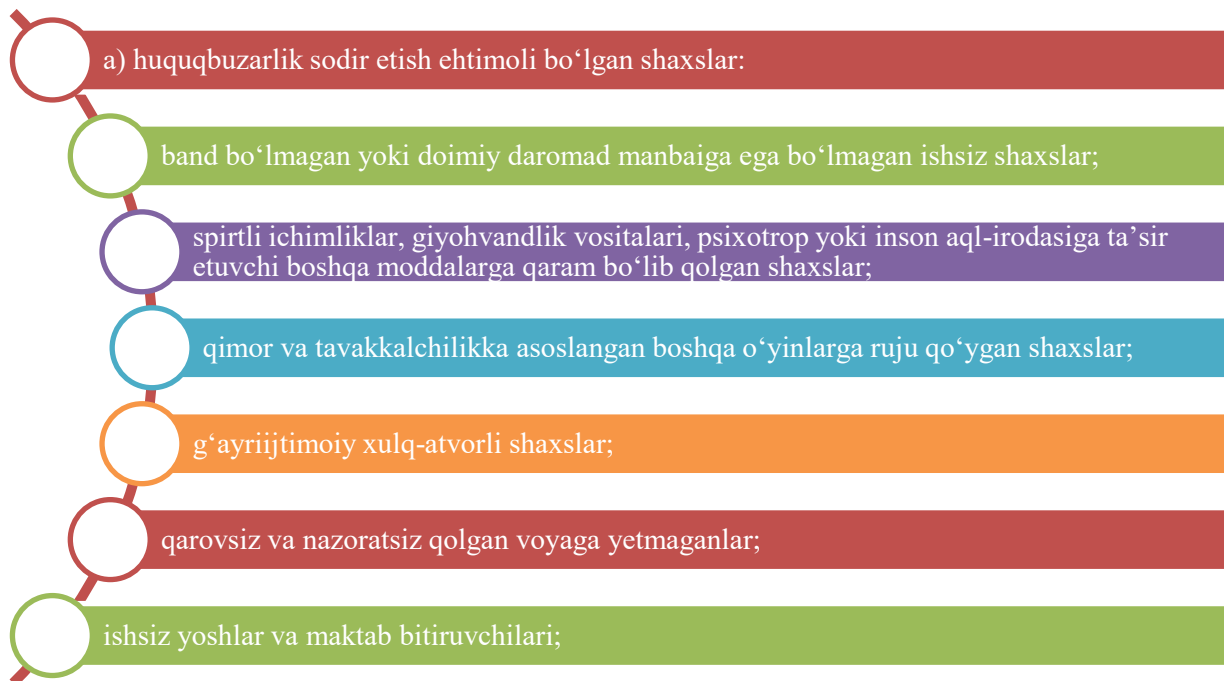

ijtimoiy profilaktika obyektlari – o‘ziga nisbatan ijtimoiy profilaktika tadbirlari amalga oshiriladigan shaxslarning ijtimoiy muammolari;

ijtimoiy profilaktika tadbirlari amalga oshiriladigan shaxslar – huquqbuzarlik sodir etish yoki undan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslar.

“Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida mahallalarda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish tartibi to‘g‘risida”gi Nizom talablariga muvofiq **ijtimoiy profilaktika tadbirlari quyidagi shaxslarga nisbatan amalga oshiriladi:**

b) huquqbuzarlikdan jabrlanish ehtimoli bo'lgan shaxslar:

parvarishga muhtoj yolg'iz keksalar;

nogironligi bo'lgan

og'ir kasallikka chalingan shaxslar

Ijtimoiy profilaktika obyektlari profilaktika inspektori aniqlanadi u tomonidan tayyorlangan xulosa asosida ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish uchun axborot tizimi orqali **yoshlar yetakchisiga yuboriladi:**

**YOSHLAR
YETAKCHISIGA**

ishsiz yoshlar va maktab bitiruvchilari;
davlat ko'magiga muhtoj
"og'ir"toifadagi yoshlar;

huquqbuzarlik sodir etishga
moyilligi bo'lgan yoshlar;
qimor va tavakkalchilikka
asoslangan boshqa o'yinlarga ruju
so'rgan yoshlar.

spirtli ichimliklar, giyohvandlik
vositalari, psixotrop yoki inson
aql-irodasiga ta'sir etuvchi boshqa
moddalarga qaram bo'lib qolgan
yoshlar;

Ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish to'g'risida qabul qilingan qaror asosida **ijtimoiy moslashtirish dasturi** qabul qilinadi. Unga muvofiq ijtimoiy profilaktika obyektiga nisbatan amalga oshiriladigan **ijtimoiy profilaktika tadbirlari va ularning muddatlari aks ettiriladi.**

Ijtimoiy moslashtirish dasturi ijtimoiy profilaktika tadbirlari amalga oshiriladigan shaxslarning har biri uchun alohida tuziladi, ijtimoiy moslashtirish dasturiga har bir ijtimoiy profilaktika obyekti kiritiladi hamda dastur tasdiqlangan vaqtdan boshlab ijroga qaratiladi.

Ijtimoiy moslashtirish dasturida belgilangan tadbirlarning bajarilishi bo'yicha ma'lumotlar muntazam ravishda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi **Yoshlar yetakchisi** tomonidan axborot tizimiga kiritib boriladi.

Ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi yoshlar yetakchisi ijtimoiy moslashtirish dasturi asosida quyidagilarni amalga oshiradi:

ishsiz yoshlar va maktab bitiruvchilarining bandligiga ko'maklashadi, "Yoshlar daftari"ga kiritilgan yoshlarning muammolarini o'rganadi hamda ularga ko'rsatiladigan yordam turlaridan samarali foydalanishni tashkil etadi;

davlat ko'magiga muhtoj "og'ir"toifadagi yoshlarning hayotda o'z o'rnini topishlariga ko'maklashadi hamda profilaktika inspektori bilan birgalikda huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo'lgan voyaga yetmaganlar bilan tizimli ishlaydi, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish choralari ko'radi;

spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop yoki inson aql-irodasiga ta'sir etuvchi boshqa moddalarga qaram bo'lib qolgan yoshlarning turmush tarzi, xulq-atvori va oilaviy sharoitini o'rganadi, ular bilan yakka tartibda suhbatlar o'tkazadi, kasbiy layoqatidan kelib chiqib kasb-hunar o'rganishga jalb qilish, sog'lom hayotga qaytarish hamda ushbu salbiy odatga ruju qo'yish omillarini bartaraf etishga ko'maklashadi;

qimor va tavakkalchilikka asoslangan boshqa o'yinlarga ruju qo'ygan yoshlarning turmush tarzi, xulq-atvori va oilaviy sharoitini o'rganadi, ular bilan yakka tartibda suhbatlar o'tkazadi, ularni sog'lom hayotga qaytarishga hamda ushbu salbiy odatga ruju qo'yishning omillarini bartaraf etishga ko'maklashadi.

Mahalla yoshlar yetkachisi o'smirlardagi ijtimoiy dezadaptatsiyada (ma'naviy va huquqiy normalarni buzilishi, hulq-atvorning asotsial shakli va ichki boshqaruv tizimining deformatsiyasi) ijtimoiy ustanovka va qadriyatlarni shakllantirishga asoslangan psixoprofilaktik tadbirlarni tashkil etishi;

Yoshlar yetakchilari dezadaptatsiya sabablarini (biologik, psixologik dezadaptatsiya – oiladagi tarbiyaning buzilganligi, bilish jarayonlarining psixologik yuklamalarga nomutanosibli; ijtimoiy dezadaptatsiya – o'smirlarga xulq-atvorning qat'iy standartlarini belgilanganligi, maktabda, o'quv faoliyatida ta'lim dasturlarining o'ta murakkabligi) bilgan holda o'smirlar bilan muloqotni “yengil”, “o'yinli” va “pozitiv” usullarini qo'llash bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirish.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-avgustdagi “O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ayrim qarorlariga mahallalarda jinoyatchilikning barvaqt oldini olish tizimi natijadorligini yanada oshirishga qaratilgan o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida”gi PQ–253-son Qarori bilan tasdiqlangan “Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish bo'yicha manzilli choralar konsepsiyasi”ga muvofiq yoshlar yetakchisi o'z faoliyatida quyidagi jihatlariga e'tibor qaratishi lozim:

MAHALLALARDAGI KRIMINOGEN VAZIYATGA SALBIY TA'SIR KO'RSATIB KELAYOTGAN AYRIM OMILLAR

Mahallalarda jinoyatchilikni jilovlash va xavfsiz muhitni yaratish borasidagi faoliyatning ustuvor yo'nalishlari

mahallalarda ijtimoiy profilaktika tizimi ta'sirchanligi va natijadorligini oshirish borasida manzilli tadbirlarni uyg'unlikda amalga oshirish;

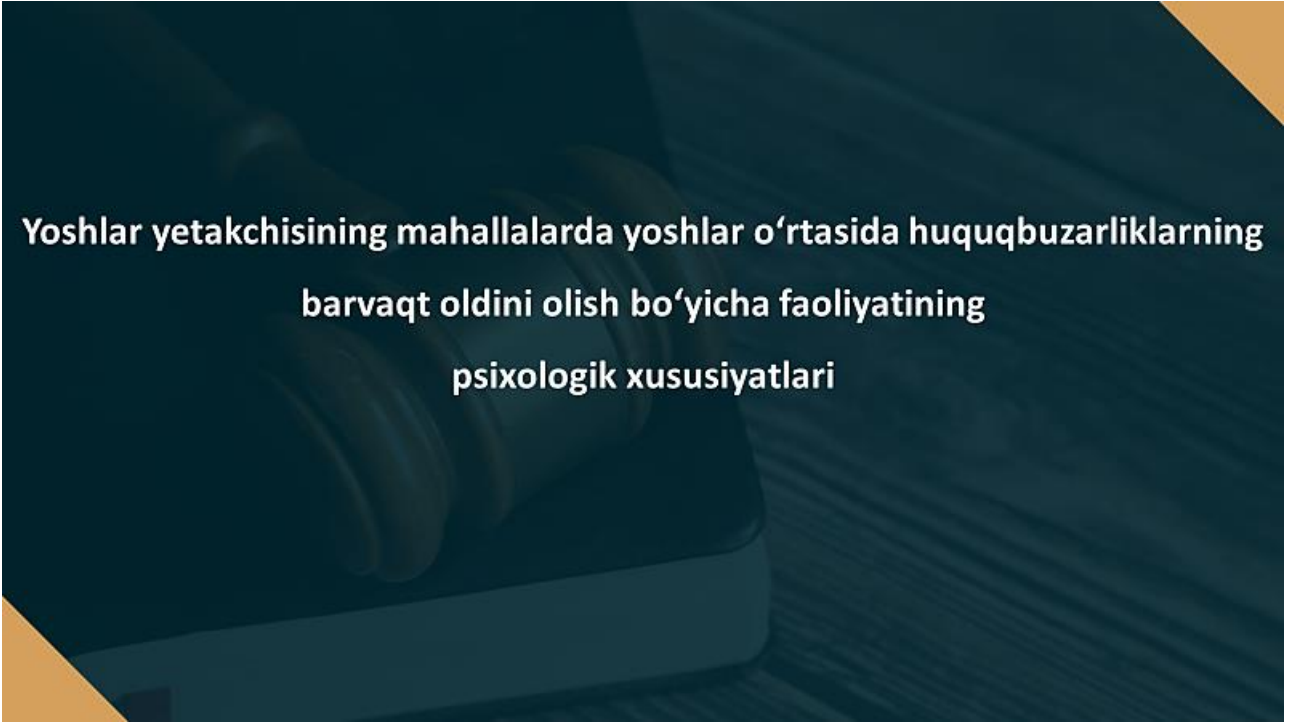
aloohida toifadagi shaxslar (voyaga yetmaganlar, yoshlar, ayollar, ishsizlar, muqaddam sudlanganlar, probatsiya hisobida turganlar va boshqalar) bilan manzilli, ta'sirchan ishlarni tizimli tashkil qilish;

mahallalarda aholining huquqiy ongini oshirish, sport va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, huquqbuzarliklarga murosasizlik muhitini yaratishda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish;

mahalladagi jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning asl omillarini tizimli ravishda ilmiy yondashgan holda ta'lim muassasalari tomonidan o'rganib borish.

Yoshlar yetakchisining mahallalarda yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish bo'yicha faoliyatining psixologik xususiyatlari

REJA:

1. Yoshlar yetakchisini o'smirlarda addiktiv xulq shakllanishidagi o'ziga xos jihatlar bilan ishlashining psixologik xususiyatlari
2. Jazoni ijro etish muassasalaridan qaytgan o'smirlarni ijtimoiy muhitga qayta moslashtirishda psixologik ishlarni tashkil etish:
3. Yoshlar yetakchisini xulq buzilishlari bilan ishlashida tarbiyasi qiyin o'smirlarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi.

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI,
QUROLLI KUCHLARI OLIY BOSH
QO'MONDONI
SH.M.MIRZIYOYEV**

**E'tibor bering, yoshlar
jinoyatchiligining katta qismi
nazoratsiz qolgan voyaga
yetmaganlar tomonidan sodir
qilinmoqda. Eng achinarlisi, voyaga
yetmaganlar ichida o'ta og'ir jinoyat
sodir etganlari ham bor**

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 3 yanvardagi "2025 yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-1-son qarori

2025 yilda "har bir mahallada huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish" ustuvor vazifa etib belgilandi

yoshlar, ayollar va ishsizlar tomonidan, shuningdek, oila-turmush munosabatlari toifadasi huquqbuzarliklar profilaktikasiga yangicha ish uslublarini tatbiq qilish

aholining huquqiy ongi, ijtimoiy faolligi va fuqarolik mas'uliyatini oshirishga jamoatchilik vakillari, nuroniylar va mahalla faollarini keng jalb etib borish

Mahallalarda yoshlar, ayollar va ishsizlar tomonidan, shuningdek, oila-turmush munosabatlari doirasida sodir etiladigan jinoyatlarning oldini olishda "mahalla yettiligi" har bir vakilining aniq, mas'uliyatini belgilash

jinoyat sodir etilishiga sabab bo'lishi mumkin bo'lgan ijtimoiy muammolarni hal etishga jamoatchilik vakillari, nuroniylar va mahalla faollarini keng jalb etib borish

Yoshlar yetakchisining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- «Yoshlar balansi»ni shakllantirish, yoshlar to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni «Yoshlar daftari» va «Yoshlar portali» elektron platformalariga kiritib borish, ular bilan samarali ish tashkil qilish;

- mahallalarda yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, milliy xalq o'yi n'lari va sport nurlarini yoshlar orasida ommalashtirish, Besh muhim tashabbus loyihalari, yoshlar festivallari va boshqa madaniy-ma'rifiy tadbirlarni amalga oshirish;

- yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, iqtidori, iste'dodi va tashabbuslarini rag'batlantirish hamda hayotda o'z o'rini topishlariga ko'maklashish;

- yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda ularning intellektual jihatdan kamol topishini va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash;

- huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo'lgan yoshlar bilan tizimli ishlash, jazoni ijro etish muassasalaridan ozod qilingan, ixtisoslashtirilgan o'quv-tarbiya muassasalaridan qaytib kelgan yoshlarning ijtimoiy-pedagogik reabilitatsiya qilinishi va moslashuviga ko'maklashish.

Yetakchilar o'ziga birlashtirilgan mahallalarda faoliyatini quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshiradi:

madaniyat va san'atni targ'ib qilish borasida — «San'at g'unchalari» ko'rik tanlovi, maqom, baxshichilik va estrada bo'yicha «Yoshlar ovozi», «Yosh musavvirlar» tanlovlari hamda «Kamalak yulduzlari» bolalar ijodiyot festivalini o'tkazadi, shuningdek, yoshlar va bolalar teatr jamoalarini tashkil etadi;

sog'lom turmush tarzi va sportni ommalashtirish borasida — mini-futbol, voleybol, basketbol, stol tenisi, velosport, yugurish, shaxmat, shashka, badminton, kamondan otish bo'yicha musobaqalarni tashkil etadi, salomatlik uchun 5 000 qadam yurish marafoni hamda «Yosh ekolog» aksiyasini o'tkazadi;

axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishni tashkil qilish borasida — «Bir million dasturchi», «Dasturlashga birinchi qadam» loyihalarini amalga oshiradi, kibersport chempionati va «Axborot texnologiyalari bilimdoni» tanlovini o'tkazadi;

ma'naviyat va kitobxonlikni targ'ib qilish borasida — «Zakovat» musobaqasi, «Quvnoqlar va zukkolar», «Zukko kitobxon», «Yosh kitobxon», «Yosh kitobxon oila», «Xorijiy tillar bilimdoni» va «Yosh poliglott» tanlovlari hamda «Munozara» intellektual va milliy xalq o'yinlarini tashkil etadi;

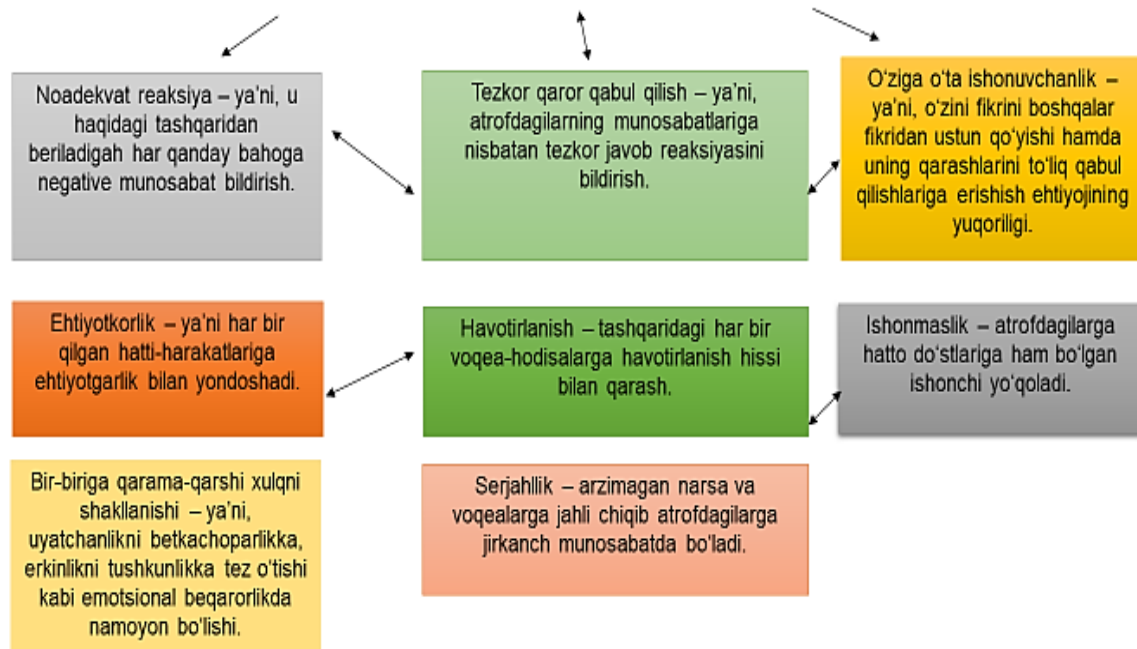

vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va huquqiy savodxonlikni oshirish borasida — «Yosh chegarachi», «Yosh qutqaruvchi», «Quvnoq startlar», «Temurbeklar», «To'maris malikalari», «Shunqorlar», «Yosh huquqshunos», «Yosh saylovchi», «Yosh deputat» tanlovlari hamda «Men ham askar bo'laman» aksiyalari va harbiy qismlarga sayohatlarni tashkil etadi;

tadbirkorlik g'oyalarini qo'llab-quvvatlash borasida — «O'zbekiston uchun 100 g'oya» va «Mahallaning ishbilarmon tadbirkori» tanlovlari, «Biznesga birinchi qadam» grant loyihasi hamda muvaffaqiyatga erishgan tadbirkorlar bilan uchrashuvlarni tashkil etadi.

Huquqbuzarlikka moyilligi yuqori shaxslar bilan ishlashning psixologik xususiyatlari

Bu muhim!

Voyaga yetmagan huquqbuzar shaxsini tahlil qilishda quyidagilarga e'tibor qaratish zarur:

- 1. Nasldan-naslga o'tadigan biologik omillarni aniqlash:** alkoholning salbiy ta'sir ko'rsatishi; ota-onaning ruhiy-asab kasalliklariga moyilligi; homiladorlik vaqtida onaning sog'lig'idagi o'zgarishlar, tug'ruq vaqtidagi travmalar va h.k.
- 2. O'smirning atrof-muhiti:** oilasining, ota-onasining ijtimoiy-iqtisodiy mavqeyi, aka-opalarning munosabatlari, tarbiyaning xususiyatlari, maktabdagi do'stlar va h.k.
- 3. O'smirning psixologik tavsifnomasi:** individual-psixologik xususiyatlari – ya'ni, shaxsgagina xos bo'lgan xususiyatlar. Xarakter, qobiliyat va temperamenti, qadriyatlar – uning uchun muhim bo'lgan odatlar, qarashlar, insonlar yoki predmetlar.

Voyaga yetmaganlarning oilaviy sharoitini o'rganishda quyidagilarga e'tibor qaratish muhim:

ota-onasi, yaqin qarindosh-urug'i, o'smirning o'qishi, bo'sh vaqti, do'stlari, tanishlari

balog'at yoshidagi o'smirning salbiy xulqiga e'tibor berilganigi (urushgan paytida, spirtli ichimlik ichgan paytida)

Yoshlar yetakchisining tarbiyasi qiyin o'smir yoshlar bilan profilaktik ishlarni amalga oshirishning psixologik xususiyatlari

Bugungi kunda ta'lim jarayonida tarbiyasi qiyin o'smirlar ham uchrab turadi. Qonunni buzishi yoki qoidaga xilof ish qilishi darajasiga qarab tarbiyasi qiyin o'smirlar **jinoiy qonunbuzar** va **oddiy qoidabuzar (tartibbuzar)** guruhlarga ajratiladi.

Shaxsning biologik o'sishidagi nuqsonlar, sezgi organlarining kamchiliklari, o'qishga salbiy ta'sir etuvchi oliy nerv faoliyati va temperamentdagi qusurlar tarbiyasi qiyinlarni keltirib chiqaradi.

Shaxsning fazilatlari tarkib topishidagi nuqsonlar: axloqiy xislatlarning etishmasligi, o'qituvchi, sinf jamoasi, oila-a'zolari bilan notug'ri muomala, ishyoqmaslik, bo'sh vaqtni to'g'ri taqsimlamaslik va boshqalar ham salbiy qiliqlarni vujudga keltiradi.

Eslab qoling! 📖

Tarbiyasi qiyin o'smirlarni o'rganishda: *kinolavhalar, yuridik varaqa, ishontirish, rag'batlantirish, musobaqa (mashq), bo'ysindirish(majburlash), ogohlantirish* singari usullardan foydalaniladi

Deviant xulq-atvor.

Deviant xulq-atvorning va uning darajasi turli mamlakatlar, hududlar va hududiy birliklarda turlichadir. Deviant xulq-atvor turlari taqsimoti, ularning hududiy kesimdagi sifat va miqdoriy tavsifi mavjuddir.

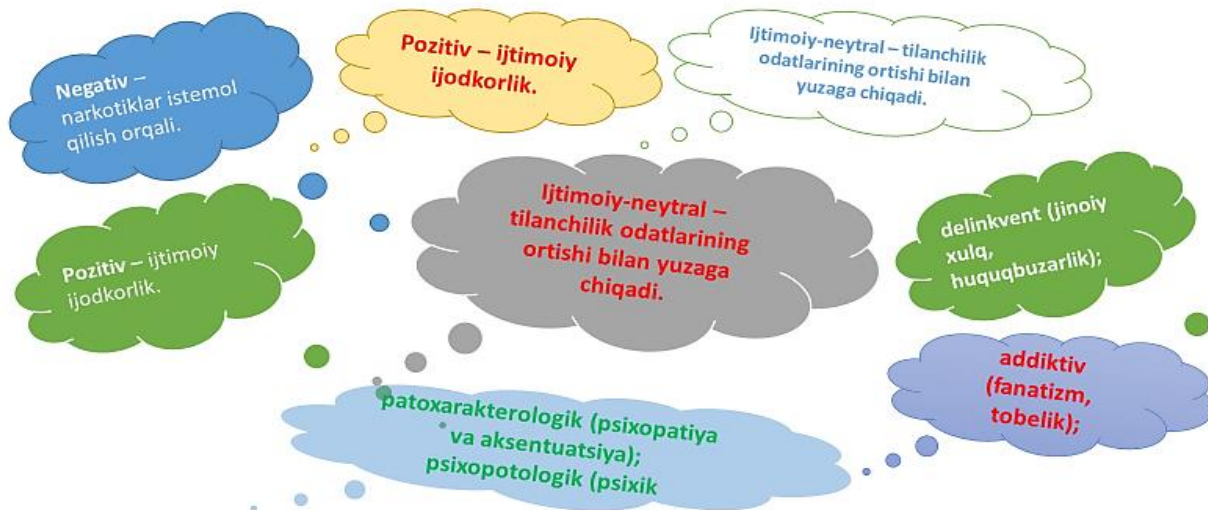

Deviant xulq-atvor tuzilishi va dinamikasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayonning makon va zamonda amaliy o'zgarishning ikkita turi kuzatiladi.

Deviant xulq-atvor mexanizmlari deganda, meygona teskari ish qidiruvchi qat'iyat, motiv va maqsadlarni paydo qiluvchi moslashuvchi, amalga oshiruvchi ichki va tashqi omillarning o'zaro harakati tushuniladi. Xulq-atvor turlari ko'p, ilmiy mammolarning zarur va yetarli darajada umumiy xulosalarini aniqlashdan iborat.

Deviant xulq-atvorning konkret turlari: jinoyatchilik, boshqa qonunbuzarlik, ichkilikbozlik, o'z-o'zini o'ldirish, giyohvandlika va h.k. mexanizmlarini tasniflash va alohida o'zgarishdan iboratdir.

Yodda tuting

O'g'il va qiz bolalarda ham deviant xulq shakllanishi mumkin.

O'smirlik davri 11 yoshdan 16 yoshgacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi.

Ayrimlarda 9 yoshda boshlanishi, 19 yoshgacha davom etishi mumkin.

Suhbat o'tkazish

Ota-onasi hamda yaqin qarindoshlari bilan suhbatlashish;

Klinik psixolog, psixoterapevt bilan birgalikda o'smirdagi asosan aksentuatsiya darajasini o'rganish

Proektiv metodikalar (qo'rquv, xavotir, emotsional intellekt va sotsial intellekt darajasi, agressiya o'rganilishi maqsadga muvofiq.

Deviant xulq-atvorning asosiy belgilari

Yodda tuting

*Agressivlik
O'g'irilik
Daydilikka moyillik
Fobiyalar
Xavotirlanish
Depressiyalar
Uydan sababsiz qochib ketish
Yolg'on
Beqarorlik*

Yoshlar bilan ishlash borasida ijtimoiy-psixologik xarakterdagi amaliy tavsiyalar

Birinchidan, yoshlar bilan ishlashda o'z stresslarini boshqara olish taktikalarini bilish ustida doimiy ishlashi;

Ikkinchidan, har bir shaxs o'zida kuzatuvchanligini shakllantirishi hamda o'zini-o'zi nazorat qila oladigan darajada psixofiziologik tayyorlikdan o'tgan bo'lishi;

Uchinchidan, hissiyotga beriluvchanlik salbiy oqibatlariga olib kelishi to'g'risida ma'lumotga ega bo'lishi;

To'rtinchidan, zo'ravonlikdan xabar beradigan ma'lum bir ma'noga ega jestlarni yaxshi o'zlashtirgan bo'lishi;

Beshinchidan, yoshlarning emotsional barqarorligi har qachongidan ko'ra zamonaviylashgan dunyoda tonusini yo'qotganligini tushunishi va o'z xatti-harakatlarini shunga muvofiq yo'naltira olishi;

Oltinchidan, xizmat vazifalariga oid meyoriy-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishi, tushunishi va amaliyotda erkin qo'llay olishi;

Yettinchidan, yoshlar bilan muloqotga kirishishda, munosabat o'rnatishda ijtimoiy masofani saqlay olishi;

Sakkizinchidan, profayling bilimlarini to'liq o'zlashtirgan bo'lishi, har doim bilimlarni mustahkamlash ustida ishlashi;

To'qqizinchidan, fuqarolar sog'lig'i va hayotiga havf tug'diradigan har qanday holatda xizmat vazifalarini unutmasligi shart.

Huquqbuzarlikka moyilligi yuqori yoshlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlariga oid amaliy tavsiyalar. Xavf guruhiga kiruvchi o'smirlar profilaktikasi.

UNUTMANG

O'SMIRLARDA DEVIANT XULQ-ATVORNING SHAKLLANISHI TENGDOSHLAR BILAN O'ZARO MULOQOT ASOTSIAL, AGRESSIV VA MANIPULYATIV KECHADI.

O'smirda deviantlashgan xulqni kuchayishi :

1

9 yoshdan boshlanib, 11 yoshdan keyin yaqqonl namoyon bo'ladi. Bu oilada va maktabda emotsional komfortni yo'qolganligi ortidan o'smirda taksikomaniya, daydilik, kriminallashtirishni kuchaytiradi.

2

O'smirlik davrida oiladagi emotsional diskomfort atrofdagilardan mehr izlashga va oqibatda ijtimoiy emotsiya va ijtimoiy rivojlanish darajasining tushib ketishiga olib keladi.

BU MUHIM...! 📖

Ota-ona va pedagogning kuzatuvchanligini oshirish.
Do'st tanlashda bolaga ko'maklashish.
Bola bilan ishlashga ota-onaning vaqt ajratishi.
Ko'proq birga vaqt o'tkazish.
Nonushta va kechki taomni birga qilish.
Oila davrasida hissiy-emotsional muhitni yaxshilash.
Er-xotin munosabatlaridagi keskinliklarni bola oldida muhokama qilmaslik tavsiya etiladi.

ESLAB QOLING!

BULLING INGLIZCHA SO'Z BO'LIB, U MASXARA QILISH, TA'QIB QILISH, QO'RQITISH MA'NOLARINI ANGLATADI.

JISMONIY MEHNATGA
O'RGATISHDA BIRGALIKDA
HARAKAT QILISHI.

KO'PROQ TOZA
HAVODA SAYR QILISH VA
JISMONIY YUKLAMALARNI
KO'PAYTIRISH.

ANIQ
YO'NALTIRILGAN
PSIXOKORREKSION
DASTURLARNI
QO'LLASH.

ZARUR
VAQTD TIBBIY YO'L
BILAN DAVOLASH
CHORALARINI
KO'RISH.

STIMULYATORLARDAN VOZ
KECHISH (ENERGETIK ICHIMLIKLAR,
PROTEINLAR) MASALALARIGA
E'TIBORLI BO'LISH.

Bullingning asosiy ko'rinishlari:

Verbal bulling bu – so'z orqali kamsitish, qo'rqitish, doimiy haqorat qilish, tahdid, noo'rin fikrlar, hurmatsizlik bilan (tashqi ko'rinishiga, diniga, etnik jihatlariga, nogironligi, kiyim-kechaklarining o'ziga xosligiga va b.) baho berish hisoblanadi.

bu – bolalarga nisbatan jismoniy kuch ishlatish bilan bog'liq bo'lgan bulling turi hisoblanadi. Asosan, turtish, tepish, itarish istalmagan joyiga tegish tarzida namoyon bo'ladi.

Jismoniy bulling

litimoiy faoliyatga nisbatan qo'llaniladigan bulling bo'lib, bolalarni ajratib qo'yishga intilish bilan bog'liq bo'lgan xulq-atvor ko'rinishlari hisoblanadi. Ular quyidagi ko'rinishlarda bo'lishi mumkin: guruhiiy faoliyatlarga, ovqatlanishga, jamoaviy o'yinlarga, sport bilan shug'ullanishga, jamoat ishlariga yaqinlashtirmaslik va h.k.

Psixologiyada Ijtimoiy bulling bu -

NIMA QILISH KERAK!!!

bolalar bilan har kuni kechqurun kunning qanday o'tganligi haqida so'zlashing, kun davomida bo'lgan ijobiy va salbiy hodisalar haqida so'rang. Farzandingiz bilan birgalikda ijobiy tomonlarni izlang, farzandingizning yutuqli tomonlarini ko'rsatishga intiling, uni sevuvchi insonlar mavjudligini ongiga singdiring. Ularning talantlarini shakllantirishga harakat qiling, zero, bolalar maktabdan tashqari vaqtlarda ham ijtimoiy aloqalar o'rnatishni o'rganishlari zarur.

Test savollari:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 3 yanvardagi PQ–1-son “2025 yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq qanday ustuvor vazifa sifatida belgilandi?

- a) “yoshlarning bo‘sh vaqtlarini mazmunli o‘tkazish”;
- b) “mahallalarda huquqbuzarlik profilaktikasini takomillashtirish”;
- c) *“har bir mahallada huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish”;
- d) barcha javoblar to‘g‘ri.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori qachon qabul qilingan?

- a) *2022 yil 19 yanvar, PQ-92-son.
- b) 2023 yil 1 oktabr, PQ-27-son.
- c) 2021 yil 5 avgust, PQ-35-son.
- d) to‘g‘ri javob yo‘q.

3. O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonuniga muvofiq yoshlar (yosh fuqarolar) toifasiga kimlar kiradi?

- a) o‘n besh yoshga to‘lgan va va yigirma besh yoshdan oshmagan shaxslar.
- b) *o‘n to‘rt yoshga to‘lgan va o‘ttiz yoshdan oshmagan shaxslar.
- c) o‘n yoshga to‘lgan va o‘ttiz besh yoshdan oshmagan shaxslar.
- d) o‘ttiz besh yoshdan oshmagan barcha shaxslar.

4. Mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan fuqarolar, maktab bitiruvchilari hamda talabalar bilan ijtimoiy profilaktika choralari doirasida manzilli ishlarni amalga oshirish qaysi lavozim zimmasiga yuklatilgan?

- a) *profilaktika kichik inspektoriga
- b) hokim yordamchisiga
- c) yoshlar yetakchisiga
- d) mahalla raisiga

5. Migratsion profilaktika bo‘linmalarini vazifalari to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?

- a) *mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan fuqarolar orasida jinoyatchilikni oldini olish bo‘yicha manzilli ishlarni amalga oshirish
- b) mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan fuqarolar orasida doimiy ish bilan ta‘minlash choralarini ko‘rish
- c) mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan fuqarolarga tadirkorlik qilishlari uchun sharoitlar yaratish.
- d) barcha javoblar to‘g‘ri.

6. Mahallalarda inspektorning jamoat tartibini saqlash bo‘yicha yordamchi lavozimi qachondan tugatiladi?

- a) 2025 yil 1-fevraldan
- b) *2025 yil 1-martdan
- c) 2025 yil 1-apreldan
- d) to‘g‘ri javob yo‘q.

7. Respublika idoralararo muvofiqlashtirish ishchi guruhining vazifasi nimalardan iborat?

- a) *tuzilgan yo‘l xaritalari va dasturlarda belgilangan vazifalarni o‘z vaqtida amalga oshirilishini nazorat qilish
- b) mahallalarda huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish
- c) aholini doimiy ish bilan ta‘minlanishi va real daromad topishlarini monitoringini qilib borish
- d) barcha javoblar to‘g‘ri.

8. Ichki ishlar vazirligi tarkibidagi ma‘muriy amaliyot bo‘limining vazifasi nimadan iborat?

- a) Profilaktika inspektorlariga tushgan murojaatlar monitoringining amalga oshirish
- b) Profilaktika inspektorlariga tushgan murojaatlar mazmunan to‘g‘ri yo‘naltirishga ko‘maklashish
- c) *Profilaktika inspektorlariga tushgan murojaatlar ichida jinoyat ishini qo‘zg‘atishni rad etish to‘g‘risida hujjatlarni o‘rganish
- d) to‘g‘ri javob yo‘q.

9. “E-ijtimoiy profilaktika” axborot tizimining vazifasi nimadan iborat?

- a) Huquqbuzarlarga ma'muriy bayonnomalar rasmiylashtirish
- b) *Ijtimoiy profilaktik tadbirlar amalga oshiradigan shaxslarga avtomatik xulosalar shakllantirish
- c) Ma'muriy amaliyot bo'limlari aniqlagan huquqbuzarliklar ustidan nazoratni amalga oshirish
- d) barcha javoblar to'g'ri.

10. "O'zbekiston-2030" strategiyasi qachon qabul qilingan?

- a) 2024-yil 11-sentabr
- b) *2023-yil 11-sentabr
- c) 2023-yil 11-oktabr
- d) 2023-yil 20-dekabr

11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qaysi qarori bilan hokim yordamchisi lavozimi joriy etilgan?

- a) 2022-yil 3-dekabrda PQ-31-son
- b) 2023-yil 3-dekabrda PQ-31-son
- c) *2021-yil 3-dekabrda PQ-31-son
- d) to'g'ri javob yo'q.

12. Ijtimoiy profilaktika mazmuni to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang?

a) bu jamiyatdagi ijtimoiy muammolar yuzaga kelishining oldini olish, shuningdek bunday muammolar yuzaga kelganda ularni hal etish orqali huquqbuzarliklarning sabablari va ularning sodir etilishiga imkon bergan shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy, huquqiy, psixologik va tibbiy chora-tadbirlar tizimi.

b) *bu jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik, pedagogik, huquqiy va boshqa muammolar yuzaga kelishining oldini olish, shuningdek bunday muammolar yuzaga kelganda ularni hal etish orqali huquqbuzarliklarning sabablari va ularning sodir etilishiga imkon bergan shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy, huquqiy, psixologik va tibbiy chora-tadbirlar tizimi.

c) bu jamiyatdagi psixologik muammolar yuzaga kelishining oldini olish, shuningdek bunday muammolar yuzaga kelganda ularni hal etish orqali huquqbuzarliklarning sabablari va ularning sodir etilishiga imkon

bergan shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy, huquqiy, psixologik va tibbiy chora-tadbirlar tizimi.

d) barcha javoblar to'g'ri.

13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 15-martdagi "Mahallabay ishlashga mas'ul bo'lgan shaxslar faoliyatini va hamkorligini samarali ta'minlash hamda "mahalla yettiligi" faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 137-son qaroriga muvofiq "Mahalla yettiligi" a'zolarining ishga kelib ketishi bo'yicha davomatni (tabelni) yuritish uchun javobgarlik kimning zimmasiga yuklatilgan?

- a) hokim yordamchisi.
- b) xotin-qizlar faoli.
- c) profilaktika inspektori.
- d) *mahalla raisi.

14. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahallabay ishlashga mas'ul bo'lgan shaxslar faoliyatini va hamkorligini samarali ta'minlash hamda "mahalla yettiligi" faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qachon qabul qilingan?

- a) 2024 yil 15 martda
- b) 2022 yil 15 martda
- c) *2023 yil 15 martda
- d) 2021 yil 15 martda

15. O'zbekiston Respublikasi prezidentining 2025 yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish chora tadbirlari to'g'risidagi qarorida qanday konsepsiya nazarda tutildi?

- a) *"Xavfsiz muhit" konsepsiyasi
- b) "Xavfsiz ko'cha" konsepsiyasi
- c) "Namunali xavfsiz ko'cha"konsepsiyasi
- d) Barcha javoblar to'g'ri

16. Mahallalarda "Xavfsiz raqamli mahalla" joriy etishning asosiy maqsadlari nimalardan iborat?

- a) mahallalarda jinoyatlarni aniqlash va ularni bartaraf etish
- b) *mahallalarda jinoyatlarning barvaqt oldini olish va tezkor fosh etish
- c) mahallalarda jinoyat sodir etilishi yuqori bo'lgan joylarni aniqlash
- d) to'g'ri javob yo'q.

17. Profilaktika bosh inspektori lavozimiga yuklatilgan asosiy vazifalar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?

- a) Ma'muriy amaliyot guruhlariga rahbarlik qilish
- b) Profilaktika bo'linmalariga rahbarlik qilish
- c) *Mahalla huquq-tartibot maskani faoliyatiga rahbarlik qilish
- e) Barcha javoblar to'g'ri

18. Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish bo'yicha manzilli choralar konsepsiyasiga muvofiq mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish manzilli profilaktik tadbirlari qaysi asosiy tamoyillarga tayangan holda amalga oshiriladi?

- a) *Ustuvorlik, qonuniylik, "xonadonbay" va "fuqarobay" maqsadli ishlash hamda ilmiy-amaliy yondashuvlar joriy etilishi;
- b) Izchillik va mantiqiy ketma-ketlik;
- c) Shaffoflik, adolatparvarlik, qonuniylik;
- f) Barcha javoblar to'g'ri.

19. Voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilishi mumkin bo'lgan huquqbuzarliklarning profilaktikasini samarali tashkil etish maqsadida ichki ishlar organlari voyaga yetmaganlar masalalari bo'yicha inspektor-psixologlar huquqbuzarliklar sodir etish ehtimoli yuqori bo'lgan o'quvchilarni aniqlash va ular bilan manzilli ishlashni tashkil etish faoliyatini «mahalla yettiligi» bilan birgalikda qachon muhokama etib boradi?

- a) har hafta yakunida;
- b) *har oy yakunida;
- c) har chorak yakunida;
- f) har olti oy yakunida.

20. Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish bo'yicha manzilli choralar konsepsiyasiga

muvofoiq mahallalarda “mahalla yettiligi” vakillarining kasbiy mahoratini oshirish borasida biriktirilgan ta’lim tashkilotlari, adliya organlari rahbarlari tomonidan qanday tadbirlar o‘tkazilishi belgilangan?

- a) seminar-trening;
- b) vebinar;
- c) *amaliy mahorat darslari (master-klass);
- f) ma’ruza mashg‘uloti.

Mahallalarda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirishda yoshlar yetakchisiga

TAVSIYALAR

1. mahallalardagi yoshlarni turli yo‘nalishlardagi jamoatchilik tashabbuslariga, xususan volontyorlik harakatlariga keng jalb etib borish;
2. Mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish manzilli profilaktik tadbirlarini ustuvorlik, qonuniylik, “xonadonbay” va “fuqarobay” maqsadli ishlash hamda ilmiy-amaliy yondashuvlar joriy etilishi kabi asosiy tamoyillarga tayangan holda amalga oshirish;
3. Voyaga yetmaganlar va yoshlar bilan manzilli, ta’sirchan ishlarni tizimli tashkil qilish. Bu borada “tengdosh-tengdosh” tamoyilini samarali joriy etish;
4. mahallada yutuqlarga erishayotgan iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash, ularning yutuqlari va erishayotgan natijalarini keng targ‘ibot qilish choralari ko‘rish;
5. tarbiyasi og‘ir (deviant xulqli) yoshlar bilan ishlash jarayonida zo‘ravonlik yoki jinoyat olamidan xabar beradigan ma’lum bir ma’noga ega jestlar va tatiurovkalar haqida tasavvurga ega bo‘lish;
6. xulqida og‘ish kuzatilayotgan yoshlar bilan ishlash samaradorligini yanada oshirish maqsadida, ularning ota-onalari, ta’lim maskanlari bilan uzviy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularga e’tiborni kuchaytirish;
7. o‘smirlarda iqtisodiy mustaqillikka chuqur bilim va halol mehnat orqali erishish mumkinligi haqidagi tasavvurlarni uyg‘otishga bag‘ishlangan ijtimoiy roliklarni tayyorlash va foydalanish;
8. umumta’lim maktablardagi inspektor psixologlar bilan faol hamkorlikni yo‘lga qo‘yish orqali o‘smirlar o‘rtasida zararli odatlarni erta aniqlash hamda bartaraf etishga bag‘ishlangan psixoprofilaktik suhbat, uchrashuv va viktorinalar tashkil etish;
9. ota-onalar bilan “Siz farzandingizni bilasizmi?” anketa so‘rovnomalarini o‘tkazish va natijalariga ko‘ra mahallalar reytingini yuritish;

10.jinoiy xulqni yuzaga kelishining ijtimoiy-psixologik omillari va ularning oqibatlari to'g'risida o'smirlarni xabardorligini oshirish bo'yicha uchrashuvlar tashkil etish;

11.jazoni ijro etish muassasasidan ozod etilib, ijtimoiy moslashtirishga muhtoj bo'lgan yoshlarga psixologik mentoring, coworking yordamlarini tashkil etish;

12.otasi, onasi yoki har ikkisi ham migratsiyaga ketgan oilalarda tarbiyalanayotgan farzandlarda o'quv motivlarini rivojlantirish, jamoatchilik ishlaridagi faolligini oshirish uchun stand-up motivatsion loyihalar ishlab chiqish va bevosita ishtirok etishiga erishish.

